

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konstantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Sveriges Arkitekter - Föreningen Svenska Tonsättare - Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik - Federationen Svenska Musiker - Svenska Teaterförbundet - Svenska Regissörföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkes
utövares
Samarbets
nämnd

Stockholm 2011-08-17

Örebro läns landsting

Synpunkter på remissutgåva till Regional kulturplan för Örebro län

KLYS har beretts tillfälle att yttra sig över ovanstående förslag till regional kulturplan. Efter en inledande presentation av KLYS och vårt arbete, följer våra synpunkter på planen. Vi har försökt lägga upp synpunkterna efter den ordning som finns i förslaget. Det finns bra ambitioner och mycket som är positivt i dokumentet. Vi har här dock valt att utveckla det som vi tycker kan förbättras.

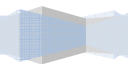
KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 17 medlemsorganisationer ca 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, musiker, tonsättare, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, journalister, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t.ex. upphovsrätt, arbetsmarknad, tryck- och yttrandefrihet samt mediefrågor. KLYS har i drygt 50 år arbetat med dessa frågor på ett nationellt plan.

I och med införandet av samverkansmodellen på den statliga kulturpolitikens område, har KLYS också påbörjat ett arbete på regional nivå, främst med att försöka bidra till att yrkesverksamma kulturskapare bjuds in som samtalspart i dialoger kopplade till kulturplanen. Enligt förordningen ska regionala kulturplaner tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället." KLYS har uppfattat förordningen som en uppmaning både till regionerna och till professionella kulturskapare att ta tillvara professionella kulturskapares regionala erfarenheter och utifrån det också formulera en regional konstnärspolitik.

Det är KLYS erfarenhet att kulturplanerna ofta tas fram i nära samarbete med de regionala institutionerna. Ett vanligt tillvägagångssätt är att institutionerna ombeds bidra med beskrivningar av sin *verksamhet* och visioner för framtiden som avsnitt i kulturplanen.

Därför verkar KLYS för att även kulturskapare – i första hand de fria kulturskapare som inte är knutna till någon institution – bjuds in till samtal och att konstnärspolitik inte tappas bort mellan ideella föreningars behov och regionala institutioners prioriteringar för sin verksamhet.

KLYS | Industrigatan 2A, 10 tr, 11246 Stockholm

Den exakta formen för samråd med professionella kulturskapare väljer regionen själv. **KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form**, dvs. att kulturplanen beskriver en plan för hur regionen/länet tar till vara på professionella kulturskapares erfarenheter, både de som är knutna till någon av regionens verksamheter och de fria kulturskaparna. KLYS verkar också för att sådana samråd arvoderas och att sådan arvodering budgeteras för i kulturplanen.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av största vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Vi verkar också för att det ska finnas en balans mellan kulturens egenvärde och den s.k. aspektpolitiken, samt att även regional kulturpolitik har konkreta målsättningar om konstnärlig kvalitet och förnyelse.

Övergripande kommentarer på kulturplanen

Vi saknar många gånger utvecklade skrivningar av de grupper KLYS företräder, dvs. de professionella kulturskaparna. Vi efterlyser en konstområdesövergripande kartläggning av länets professionella kulturskapare med utgångspunkt i sektorns regionala villkor. Inom vilka konstområden finns det yrkesverksamma professionella kulturskapare i Örebro län, under vilka villkor verkar de och vad skulle kunna utveckla och förbättra dessa villkor? Kulturplanen är emellanåt också för passiv.

Vi noterar att Örebro kulturplan använder begreppet kulturskapare och passar på att propagera för att fortsätta använda detta begrepp och inte exempelvis "kulturutövare". KLYS använder just benämning kulturskapare på yrkesverksamma/professionella personer inom kulturområdet, dvs. de människor som *skapar* kulturella uttryck. Tidigare har "kulturarbetare" använts. Detta har känts gammaldags och därför moderniserats. Kulturutövare har också valts bort då det har en snävare betydelse än kulturskapare. Ordet "utövare" drar åt innebörden "använda, bruka" och upphovsmannaaspekten blir svagare.

För att fortsätta på spåret om definitioner, är det även KLYS erfarenhet att det i dialogsamtal kopplat till samverkansmodellen ofta talas om dialog med ideell "sektor", som om det vore en homogen grupp. Det är vår erfarenhet att beskrivningar av dialog med professionella kulturskapare oftare beskrivs som samtal med "enskilda" kulturskapare, alternativt professionella kulturlivet som om gruppen professionella kulturskapare vore mer heterogen än "ideell sektor" och utan egentliga företrädare. KLYS och dess medlemsorganisationer av fackliga förbund och intresseorganisationer organiserar 30.000 kulturskapare. Det finns inte regionala medlemsavdelningar överallt, men väl verksamma kulturskapare som kan bidra med det värdefulla perspektivet av hur det är att verka inom sina konstområden i regionen och också vad som skulle kunna utvecklas till gagn för alla.

Ett sätt att komma bort från problematiken som formuleras ovan, där samråd med kulturskapare riskerar att stämpas med en mindre representativ klang, är att formalisera samråden med denna sektor.

Vi hänvisar här till bilagan som medföljer KLYS remissvar om hur vi ser på samråd.

1. Inledning

Den analys i punktform som görs under 1.2 är i all sin korthet och stringens mycket bra, och utgör en stadig grund för det vidare arbetet. Dock ställer vi oss lite frågande till den sista punkten *Kultur som hälsofaktor*. Även om kulturuttryck kan inverka positivt inom hälso- och sjukvård, så känns det i sammanhanget lite påklistrat, och inte som en genomtänkt analys över det som händer i omvärlden, vilket övriga punkter är utmärkta exempel på.

Kommentar till punkten "gratissamhället expanderar" och meningen "trenden kompliceras av upphovsrättslagstiftningen". "Gratissamhället" är – förutom upphovsrätten – en svår fråga. Formuleringen i planen är alltför svepande. Vi skulle vilja se en tydlig markering här. Kulturplanen får gärna bejaka gratissamhället demokratiserande sida och stödja former för kulturskapare att sprida sina verk, men samtidigt måste upphovsmännens rätt till ersättning för sina verk värnas.

2. Kulturpolitiska mål

Även detta avsnitt präglas av en genomtänkt strategi som väl tar till vara de förutsättningar man anser finns i regionen. Vi saknar de yrkesverksamma kulturskaparna i avsnittet, men visserligen nämns vare sig institutioner inom kulturområdet eller amatörkulturen heller. Däremot noterar vi att de nationella kulturpolitiska målen visserligen är citerade, men saknar tydlig koppling till de strategier som beskrivs i texten. Särskilt då målet om att främja kvalitet och konstnärlig förnyelse.

3. Örebro län igår och idag

I bakgrundsbeskrivningen noterar vi med glädje att de yrkesverksamma kulturskaparna nämns som en särskilt viktig resurs för kulturlivet i regionen, och vilka förutsättningar som behövs för att de ska kunna leva och verka där. Även om vi inte explicit kan utläsa det i föreliggande text, är det påfallande ofta som särskilt civilsamhällets aktörer, dvs. amatörer och ideella krafter, buntas ihop med de yrkesverksamma kulturskaparna. Visserligen är de båda grupperna beroende av varandra för att ett rikt kulturliv ska kunna skapas och upprätthållas, men de aktiva inom civilsamhället och de professionella kulturskaparna verkar med helt olika förutsättningar och fyller olika funktioner i samhället. För att förebygga en sammanblandning av de båda grupperna, föreslår vi därför ett eget avsnitt som hanterar de yrkesverksamma kulturskaparnas roll och bidrag till kulturlivet i regionen under rubriken kulturskapares villkor.

4. Samverkansmodellen i Örebro län

Den modell för samverkan som beskrivs i planen stämmer i mångt och mycket överens med de tankar och idéer som KLYS har kring hur man ska arbeta med samverkansmodellen. Listan under modell för samverkan är mycket bra och vi vill understryka vikten av tre första punkterna. Vi skulle dock gärna se att de respektive delarna i dialogprocessen specificerades något till form och innehåll. Gärna med separata avsnitt där det mer konkret beskrivs vilka delar i processen som syftar till att ta

tillvara på regionala kulturskapares erfarenheter och med hjälp av det utforma en långsiktig regional konstnärspolitik. Se även inledningen ovan.

Ambitionen med Kulturtinget är något vi stödjer fullt ut, och läns- och regionöverskridande kontakter och samarbeten ser vi som en både viktig och nödvändig aspekt. Dock vill vi understryka att vi gärna ser att de professionella kulturskaparna nämns mer explicit här. Om det kulturpolitiska samtalet ska få en demokratisk genomslagskraft måste de professionella kulturskaparna ges utrymme att vara med i debatter etc. på alla plan, precis som politiker, tjänstemän och representanter för institutionerna.

Under rubriken "uppföljning och utvärdering" uppmanar vi er att utforma den planerade medborgarundersökningen så att det inte bara ger en bild av konsumtionsvanor eller deltagande i kulturverksamhet, utan att undersökningen även utformas så att den ger en bild av hur det är att verka som professionell kulturskapare i regionen och proaktivt genomför en nollmätning även av den regionala konstnärspolitiken så här i samband med inträde i samverkansmodellen.

5. Ett kulturliv för alla!

De utvecklingsområden man identifierar i planen och som bygger på analyser inom respektive rubrik uppfattar vi som ärliga och ambitiösa. Precis som det beskrivs i planen, är mötesplatser av olika slag en förutsättning för ett kreativt kulturliv, och den ambition kring utveckling av mötesplatser i regionen som vi kan utläsa ställer vi oss bakom.

Vi vill dock försäkra oss om att man inbegriper de yrkesverksamma kulturskaparna i processen, både i planering och genomförande av kulturplanen. Här ser vi också att det kan vara viktigt att i samband med inventeringen av mötesplatser kartlägga vilka platser som riktar sig till och används av dels de professionella kulturskaparna, dels ideella utövare samt vilka mötesplatser som båda grupperna använder. En sådan indelning tror vi kan bidra till en djupare förståelse för de olika villkor som det regionala och lokala kulturlivet verkar inom.

Vi efterlyser också ett utvecklingsprogram för kulturskapare. En tydlig definition på hur man ser på och vill skapa förutsättningar för att regionala kulturskapare att bidra till en utveckling av kulturen i Örebroregionen.

5.2

Vi ser att satsningen på arrangörsledet verkar lovande. Här uppmanar vi er återigen att ta tillvara på professionella kulturskapares erfarenheter, både i satsningen mot unga arrangörer och som del i inventeringen "Levande scener" och att låta detta återspeglas i kulturplanen

Några av de senare avsnitten visar tecken på att man vill använda kultur och kulturpolitiska insatser som bränsle till andra områden, den s.k. aspektpolitiken. Detta är inget vi motsätter oss, men en förutsättning för ett livskraftigt kulturliv, är att detta får utvecklas efter sina egna förutsättningar. Först då kan det också vara en hjälp för utveckling inom andra politikområden, och vi vill understryka att det är av största vikt att man inte tar medel från kulturbudgeten för att finansiera åtgärder inom

andra områden, exempelvis hälsa eller trafik som båda finns med i förslaget till kulturplan.

5.6

Vi vill kommentera satsningen Skapande skola även om den inte ingår i Samverkansmodellen. Sett ur ett barn- och ungdomsperspektiv är Skapande skola ett lovvärt initiativ. Dock anser KLYS – vilket framförts i olika sammanhang tidigare – att den tyvärr inte involverar de yrkesverksamma kulturskaparna i den grad som det enligt Kulturminister Adelson-Liljeroth var tänkt. Det har bland annat visat sig att kulturskapare som anlitas av skolor inom ramen för satsningen ofta i första hand får ta en roll som lärare och pedagog, vilket inte är tanken. Det är också vanligt förekommande att ersättningsnivåerna för de kulturskapare som anlitas är alldeles för låga. Man får av olika skäl helt enkelt inte betalt för utfört arbete. En mer formell aspekt med Skapande skola, är att dessa medel ligger utanför Samverkansmodellen. Vi förstår att länet vill formulera en genomsam bild över alla sina satsningar som har med kultur att göra, men vill ändå poängtera att Skapande skola är en utbildningsatsning och att medel till detta måste tas på den budgeten och inte på kulturbudgeten.

Vi tycker det är intressant och bra att planen tar upp barn med särskilda behov.

6. Konst och kultur i Örebro län

Även om detta avsnitt mycket riktigt tar upp de delar av kulturlivet i regionen som får statligt ekonomiskt stöd, saknar vi – särskilt i rutorna för utvecklingsområden – de professionella kulturskaparna och tankar om hur man kan närma sig och använda sig av dessa för att utveckla kulturlivet. Ur KLYS perspektiv är detta naturligtvis viktigt för den s.k. levande och skapande delen av kulturen, men det skulle även vara spännande att se om – och i så fall hur – man i regionen kan tänka sig att kombinera de yrkesverksamma kulturskaparna med exempelvis kulturarvsområdet.

6.1 Scenkonst

Vi vill särskilt kommentera de beskrivningar och satsningar som gäller dansområdet. Det är bra att man anser att det bör formuleras en särskild vision för danskonstområdet, men varför inte en liknande vision för alla konstområden? Vi ser att beskrivningen under ”utmaningar” för dansområdet skulle kunna fungera för de flesta konstområden vad gäller just villkoren för de fria kulturskaparna.

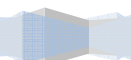
Att satsa på dessa grupper – inom alla konstformer – skapar inte bara bättre förutsättningar för fria kulturskapare som är verksamma i regionen utan bidrar också till en större attraktionskraft att locka fler kulturskapare att flytta till regionen. I samband med att regionen ser över den kulturella infrastrukturen med lokaler och studios för dansare, uppmanar KLYS att man också ser över tillgänglighet och kulturell infrastruktur inte bara inom övriga scen/filmområdet utan också inom tonområdet, ordområdet och bild/form-området.

6.3 Film

Under avsnitt 6.3 finns en mer satsning på manusförfattare beskriven. Detta ser vi som en utmärkt satsning, men saknar likande satsningar inom andra konstformer.

6.4 Bibliotek

Detta avsnitt handlar om bibliotek och om deras viktiga funktion. KLYS saknar helt och hållet i detta

avsnitt, eller ett eget avsnitt med skrivningar om länets författare eller den levande litteraturen i regionen. Det är viktigt att ord-sidan inte enbart omfattar biblioteksfrågor utan också tar upp de professionellt verksamma författarnas villkor. Här efterlyser KLYS dels en grundlig analys av nuläget och dels utvecklingsprogram av olika slag. Hur många verksamma författare finns i regionen, finns det utbildningar på folkhögskolor i regionen, vilken verksamhet har biblioteken vad gäller författarsamtal och om skrivande? Det talas i museiverksamheten om Berättelsen, att fånga upp berättelser – äldres historia, de med annan bakgrund, ungas, marginaliserade grupper. Det är KLYS önskan att det inom ramen för sådana projekt finns möjligheter för professionella kulturskapare att bidra med sin kompetens. Vi ser att det är ur sådan energi andra projekt kan födas. Går konceptet Wadköping att utveckla till minne av Hjalmar Bergman till ett litterärt centrum?

Vi ser mycket positivt på de utvecklingsområden som finns under rubriken 6.5. Bild och form och då särskilt den första punkten om samverkan och att konstnärlig kompetens skall tas tillvara som en resurs i samhällsutvecklingen. Vi ser gärna att det utvecklas program för konstnärer in residence, inte bara från bild/formområdet utan även för kulturskapare inom andra konstformer.

6.6 Slöjd och konsthantverk

KLYS hänvisar till resmissvaret som KRO/KIF och texten de formulerat om detta avsnitt. Vi vill även peka på att det i detta avsnitt förekommer det vad vi anser är olyckliga formuleringar om att många egenföretagare inom området beskrivs "tillverka och sälja slöjdprodukter". Det uppfattar vi som en avprofessionalisering av konsthantverkare. Vi skulle vilja se en omformulering där utkomsten av deras skapande benämns "konsthantverk" eller "hantverk", och inget annat.

6.7. Konst och kulturfrämjande verksamhet

Det är glädjande att Örebro län har konsulenter inom så många områden och att kulturplanen beskriver hur man tänker samordna alla dessa. Vi understryker dock att det inte finns någon konsulent med särskilt ansvar för ord-området (utöver barnbibliotekskonsulenten) och att därför det strategiskt främjande arbetet konsulenterna skall bedriva behöver kompletteras med andra satsningar för att inte regionens författare, dramatiker och den levande litteraturen skall hamna mellan stolarna.

6.8 Det fria professionella kulturlivet

Vi skulle som tidigare påpekats vilja se ett separat avsnitt som enkom handlade om professionella kulturskapare och dessutom skulle vi vilja se det frikopplat från formuleringar och satsningar på kulturella och kreativ näringar. Regeringens satsning på kulturella och kreativa näringar handlar inte om skapande verksamhet, utan i första hand om att skapa möjligheter för inkubatorer, branschguider etc. som i sin tur kan underlätta för framför allt egenföretagare. Därför är vi tveksamma till om satsningar på att utveckla sådana bör ske inom ramen för samverkansmodellen (i likhet med vad vi tidigare sagt om Skapande skola). Det KLYS ser som risk är att medel som ska destinerats för skapande verksamhet går till satsningar på att utveckla företagsstödande verksamhet.

KLYS har tagit fram en kartläggning över aktörer med koppling till regeringens satsning på kulturella och kreativa näringar (finns att ladda ner som pdf på www.klys.se) och vi citerar från den: "Utan den kulturverksamhet som samhället garanterar, från musikklasser i skolan till nationella institutioner som museer och teatrar, kommer det inte att uppstå några kreativa näringar heller."

Med det sagt fortsätter vi önska oss ett separat avsnitt eller kapitel om professionella kulturskapares villkor. I *den* texten skulle vi vilja läsa en nulägesanalys av regionens professionella kulturskapare och de konstområden de verkar inom – ton, ord, bild/form samt scen/film. Vi skulle vidare vilja läsa om regionens plan att möta upp de önskemål om kontinuerlig samverkan som vårens dialoger visat på och vi skulle vilja läsa utvecklingsmål för kulturskapares villkor att verka i regionen och en beskrivning av ett kommande arbete för en långsiktig regional konstnärspolitik. Och vi skulle vilja se hur detta avsnitt kopplades till det strategiska arbete och de nationella kulturpolitiska målen som beskrivs i kapitel två.

Vi hänvisar också här till bilagan som medföljer KLYS remissvar om hur vi ser på samråd inom ramen för samverkansmodellen.

Avslutande kommentar

KLYS vill avslutningsvis peka på följande tre övergripande punkter som vi anser vara extra viktiga när det handlar om att ta fram, genomföra och utvärdera en regional kulturplan.

- Ta tillvara professionella kulturskapares synpunkter och erfarenheter.
- Analysera vilken konstnärspolitik man vill ha i regionen.
- Respektera principen om armlängds avstånd.

Slutligen vill vi å alla kulturskapares vägnar tacka för möjligheten att få komma med synpunkter på kulturplanen. Dessa har tagits fram inom KLYS interna Samverkansgrupp, där våra fyra huvudområden – ord, ton, bild/form samt scen/film – finns representerade.

Vi bifogar en bilaga där vi utvecklar KLYS syn på hur man kan arbeta med kulturskapare i processen med kulturplanerna.

Med vänliga hälsningar

Erik Wahlström, förbundssekreterare

Giulia Ray, samverkanssamordnare, giulia@klys.se, 070-262 19 38

Anna Söderbäck, ordförande, anna@klys.se, 070-219 51 21

